

Sygn. akt I ACa 671/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Barbara Trębska

Sędzia SA – Roman Dzięczek

Sędzia SO del. – Małgorzata Sławińska /spr./

Protokolant – st. sekr. sąd. Katarzyna Foltak

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2013 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa U. J.

przeciwko (...) Spółka z o.o. w P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 13 grudnia 2011 r. sygn. akt XVI GC 179/10

oddala apelację.

Sygn. akt I ACa 671/12

UZASADNIENIE

Powódka U. J. prowadząca działalność gospodarczą pod firmą (...) w G. wystąpiła przeciwko pozwanemu (...) Spółki z o.o. z siedzibą w W. o zasądzenie kwoty 196 894,32 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 9 grudnia 2009 roku oraz zwrot kosztów postępowania tytułem zwrotu zapłaconych na rzecz pozwanej należności za usługi, których pozwana nigdy nie świadczyła (tzw. „opłaty półkowe”).

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa wywodząc, że usługi za które została pobrana zapłata były przez pozwaną świadczone. Podniósł również zarzut przedawnienia całego roszczenia dochodzonego pozwem, a nadto wniósł o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2011 roku Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie XVI GC 179/10 zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 196 894,32 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 listopada 2009 roku do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie i zasądził od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 9845 złotych tytułem opłaty od pozwu, od której powódka została zwolniona w całości.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Strony pozostawały we współpracy od wielu lat. W latach 2004, 2005, 2006, 2007 i 2008 zostały zawarte pomiędzy stronami umowy, których przedmiotem było określenie warunków dostaw produktów oferowanych przez powódkę do sklepów pozwanego. Umowy były zawierane na okres 1 roku.

W związku z treścią art. 5 umowy z 2006 roku powódka zobowiązana była do zapłaty na rzecz pozwanego wynagrodzenia w wysokości 5,4 % w stosunku rocznym z tytułu usługi wzmożonej aktywności związanej z zrealizowaniem określonego poziomu zakupów. W związku z usługą dodatkowej ekspozycji zgodnie z zapisem art. 6 umowy powódka miała uiszczać na rzecz pozwanej opłatę w wysokości 2,1% obrotów netto dokonywanych przez pozwaną. Ponadto zgodnie z zapisem art. 7 umowy pozwana wraz z partnerami miała świadczyć na zlecenie powódki i jej rzecz usługi marketingowe polegające na promocji towaru lub marki sprzedawcy przy pomocy materiałów reklamowych oraz przy użyciu innych technik handlowych.

Szczegółowy zakres usług marketingowych określony został w załączniku Nr.2 „Ogólne warunki” do umowy handlowej z 2002 r. Za usługę z tytułu scentralizowanej płatności pozwanej miało przysługiwać wynagrodzenie w wysokości 0,2% obrotów netto dokonywanych przez pozwaną. Z tytułu świadczonych usług dodatkowych takich jak: opracowanie i udostępnianie danych statystycznych oraz testowanie produktów pozwana miała otrzymywać wynagrodzenie w wysokości 0,5% określone na podstawie obrotów netto.

Za usługę polegającą na pośrednictwie w oferowaniu towarów partnerom A. pozwana miała otrzymywać wynagrodzenie w wysokości 0,1% obrotów za każdego partnera, natomiast za centralne przeprowadzenie negocjacji z partnerami wynagrodzenie w wysokości 1% obrotów netto A. oraz poszczególnych partnerów w roku poprzednim.

Z tytułu świadczonych usług pozwana wystawiała powódce faktury VAT na łączną kwotę 196 894,32 zł, a następnie należność ta została skompensowana z należnościami A. Polska zgodnie z oświadczeniami o potrąceniu należności z dnia 2.01.2007r., 16.01.2007r., 23.01.2007r., 3.02.2007r., 21.02.2007r., 27.03.2007r., 3.07.2007r., 31.07.2007r., 28.08.2007r. 16.10.2007r., 30.10.2007r., 20.11.2007r., 17.12.2007r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z dnia 16 kwietnia 1993r. (tekst jednolity z dnia 26 czerwca 2003 roku Dz. U. 2003 Nr 153, poz. 1503) („Ustawa”): „Czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta”. Ustawa precyzuje szereg czynów nieuczciwej konkurencji, a wśród nich ograniczenia dostępu do rynku, i tak zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt. 4 ustawy: „czynem nieuczciwej konkurencji jest pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży”. Owymi „opłatami za przyjęcie towaru do sprzedaży innymi niż marża handlowa są właśnie wspomniane opłaty półkowe.

W ocenie Sądu I instancji zgodnie z treścią art. 58 §2 k.c. czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego jest bezwzględnie nieważna i nie podlega konwalidacji ani ustawowej konwersji, a zatem zgłoszone w formie zarzutu potrącenie było prawnie nieskuteczne.

Umowa o warunkach współpracy handlowej, zawarta pomiędzy powodem a pozwaną, jest zdaniem Sądu nieważna jako naruszająca dobre obyczaje handlowe i będąca jednocześnie, sprzeczna z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c).

Zdaniem Sądu pobierane przez pozwaną opłaty dotyczyły czynności pozornych, nie świadczonych na rzecz, czy w interesie powoda. Jak wynika z materiału dowodowego pod postacią pobieranych przez pozwaną opłat ukryte zostały w rzeczywistości inne niż marża handlowa opłaty za przyjęcie przez pozwanego towarów do sprzedaży. W istocie swojej takie dodatkowe opłaty utrudniały dostęp do rynku i w ten sposób naruszały dobre obyczaje handlowe, a zatem zdaniem Sądu wyczerpały znamiona czynu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. Nr 153 poz. 1503 z 2003r. oraz orzeczn. SN z dnia 26.01.2006r. II CK 378/08, Lex 172222). Powód nie miał możliwości negocjacji zapisów umowy w zakresie usług marketingowych, intensyfikacji sprzedaży. Warunkiem nawiązania współpracy handlowej z pozwaną było podpisanie

przez powoda umowy w kształcie zaproponowanym przez pozwaną. Pozwana kwestionując powyższe nie przedstawiła Sądowi żadnych dowodów na poparcie swojego stanowiska w tym zakresie.

W ocenie Sądu Okręgowego zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji czynem nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.) jest utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku przez pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży. Przepis ten dotyczy wszelkich dodatkowych opłat oprócz marż i cen, które zawsze stanowią przedmiot negocjacji między stronami, w szczególności opłaty za samo wejście do sieci, za reklamę i promocje towarów, za miejsce ekspozycji towarów czy chociażby za wprowadzenie towaru do sieci informatycznej. W tym zakresie Sąd I instancji przywołał poglądy doktryny oraz obszernie cytował orzecznictwo.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy stwierdził, iż zapisy umowne zawierające postanowienia sprzeczne z zasadami współzycia społecznego należy uznać za bezwzględnie nieważne, a świadczenia spełnione na ich podstawie za świadczenia nienależne, tj. oparte na nieważnej czynności prawnej. W konsekwencji strona pozwana dokonując potrącenia swoich wierzytelności z tytułu tzw. opłat dodatkowych popełniła delikt w postaci czynu nieuczciwej konkurencji.

Ponadto, Sąd Okręgowy przyjął, że warunki umowy łączącej strony były ustalone w sposób wyłącznie jednostronny przez pozwanego i nie podlegały żadnym negocjacjom ze strony powódki w związku z czym takie postępowanie pozwanego naruszało zasadę swobodnego zawierania umów w myśl art. 353¹k.c.

Wobec nieważności umowy nie wywarły również skutków prawnych zawiadomienia o kompensatach łącznie z oświadczeniami o potrąceniu należności wystawianymi przez pozwaną.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Sąd uznał, że przedsiębiorca którego interes został zagrożony lub naruszony może żądać: zaniechania niedozwolonych działań, usunięcia skutków niedozwolonych działań, złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i formie, naprawienia szkody na zasadach ogólnych, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści oraz zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 2009r. sygn. IIICZP 58/09). Skoro zatem powódka domaga się zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c. w zw. Z art. 18 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k.) to na pozwanym spoczywa obowiązek wykazania, że świadczenie było należne. W ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstaw do uznania zasadności pobrania przez pozwanego poszczególnych kwot z tytułu określonych w fakturach czynności.

Apelacje od wyroku wniósł pozwany zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części tj. co do kwoty 32 797,32zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 listopada 2009 roku do dnia zapłaty oraz w zakresie pkt. 3 wyroku co do wysokości zasądzonych kosztów postępowania na rzecz Skarbu Państwa. Sądowi I instancji zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego tj.

I. art. 233§1 k.p.c. przez dokonanie ustaleń sprzecznych ze zgromadzonym materiałem dowodowym,

1) polegającej na błędnej ocenie, że pozwany nie był uprawniony do pobierania wynagrodzenia za świadczone usługi logistyczne, w sytuacji, gdy:

- z samych umów handlowych wraz z porozumieniami i aneksami wynika, iż usługa logistyczna była usługą dodatkową, powódka mogła z niej zrezygnować lub nie korzystać, wyraźny zapis umowy z dnia 26.01.2007r. stanowił, iż z usługi logistycznej powódka mogła zrezygnować w każdym czasie, bez zmiany umowy, art. 1 załącznika nr(...) z dnia 3.12.2007r. stanowił, iż wynagrodzenie za usługi logistyczne należy się pozwanemu pod warunkiem, że korzysta z usług pozwanego - w postępowaniu sądowym zaś powódka nie zaprzeczała, że korzystała z usług logistycznych,

2) polegające na błędnym przyjęciu na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, że powód był przymuszany do zawierania umów z pozwanym, nie miał wpływu na warunki tych umów i nie miał możliwości ich negocjowania, a także, że zaakceptowanie opłat było warunkiem współpracy, w sytuacji, gdy:

- z zeznań świadka M. M. (złożonych na rozprawie w dniu 29 kwietnia 2011r.) wynika, że powódka zawierała umowy dobrowolnie z założeniem, że na jej rzecz będą świadczone przez pozwanego usługi logistyczne ułatwiające dystrybucję towarów powódki w (...) handlowej (...) i podmiotów powiązanych w całej Polsce. Zeznaniami tym Sąd nie odmówił wiarygodności, a z zeznań wynika, że strony mogły treść łączących stosunków ustalać dobrowolnie i żadne opłaty nie były powodowi narzucane, a ich uiszczanie nie warunkowało podjęcia współpracy;

- z tekstu samych umów łączących strony wynikało, iż powódka mogła zrezygnować z usług dodatkowych – usług logistycznych.

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

1) art. 3 i art. 15 ust. 1 pkt 4 w zw. Z art. 18 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – przez zastosowanie tych przepisów i przyjęcie, że pozwany utrudniał powodowi dostęp do rynku przez pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży i że opłaty stanowią czyn nieuczciwej konkurencji, w sytuacji gdy:

-usługi logistyczne stanowiły usługę dodatkową świadczoną na rzecz powódki, z której usług mogła zrezygnować,

-powódka dobrowolnie przez wiele lat negocjowała i zawierała umowy o współpracy,

- powódka korzystała z usług logistycznych i nie rezygnowała z nich w okresie współpracy, mimo iż zgodnie z umową takie uprawnienie jej przysługiwało,

Pozwany świadcząc usługi logistyczne ponosił w związku z tym konkretne koszty i był uprawniony zgodnie z umowami do naliczania wynagrodzenia za te usługi,

-wynagrodzenie za usługi nie miało charakteru opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży – nie warunkowało współpracy stron, w konsekwencji przyjęcie, że pozwany bezpodstawnie osiągnął korzyść i zobowiązany jest do jej zwrotu na rzecz powoda.

2) art. 353¹ k.c. – poprzez zastosowanie tego przepisu i błędną subsumcję do stanu faktycznego – to jest przyjęcie iż postępowanie pozwanego naruszało zasadę swobody umów – co w kontekście zapisów umowy i zeznań świadków świadczących o dobrowolności korzystania z usług logistycznych nie może się ostać,

3) art. 58 §2 k.c. – poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, iż umowa zawarta pomiędzy stronami jest nieważna jako niezgodna z zasadami współżycia społecznego – podczas gdy w odniesieniu do usług logistycznych powódka miała szanse rezygnacji z tych usług, a mimo to podpisywała porozumienia odnośnie usług logistycznych dobrowolnie i z nich korzystała tj. jej towar był rozwożony transportem pozwanego po sklepach sieci i podmiotów współpracujących. Nie można więc mówić o naruszeniu zasad współżycia społecznego w kontekście umowy zawartej dobrowolnie i korzystania z usług zgodnie z umową.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie częściowo pkt. 1 przez oddalenie powództwa co do kwoty 32 797,30zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5.11.2009r. do dnia zapłaty i przez to zmianę zasądzonej w pkt. 1 wyroku kwoty 196 894,32zł na kwotę 164 097,02zł, zmianę pkt.3 wyroku co do kosztów postępowania i orzeczenie obowiązku zwrotu kosztów przez pozwanego na rzecz Skarbu Państwa w wysokości niższej niż zasądzona w pkt. 3 wyroku – to jest w wysokości 8205zł oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje wg norm przepisanych;

2) uchylenie zaskarżonego wyroku w części tj. w zakresie pkt. 1 co do kwoty 32 797,30 i 3 oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji wraz z wnioskiem o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny akceptuje i przyjmuje za swoje, również ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego, będącego podstawą do ustalenia w sprawie stanu faktycznego mieści się w granicach wyznaczonych prawem, jednakże w kontekście podniesionych w apelacji zarzutów wymagają one uzupełnienia.

W pierwszej kolejności należało rozważyć zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., albowiem tylko przy prawidłowo ustalonym stanie faktycznym możliwe jest właściwe zastosowanie prawa materialnego. Pozwany zarzucił błędną ocenę materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że nie był on uprawniony do pobierania wynagrodzenia za świadczone usługi logistyczne w sytuacji gdy z dołączonych umów handlowych wraz z porozumieniami i aneksami wynika, że usługa logistyczna była usługą dodatkową, powódka mogła z niej w każdej chwili zrezygnować, ponadto powódka nie zaprzeczała w toku postępowania, że korzystała z usług logistycznych, a także że była przymuszana do zawierania umów z pozwanym i nie miała wpływu na warunki tych umów ponieważ pozostaje to w sprzeczności z zeznaniami świadka M. M. oraz treścią samych umów.

Rzeczywiście, zapis umowy z dnia 26 stycznia 2007 roku stanowił iż z usługi logistycznej powódka mogła zrezygnować w każdym czasie, bez zmiany pozostałych postanowień umowy (k.61v). dodatkowo art.1 załącznika do umowy stanowił, że wynagrodzenie za usługi logistyczne należy się pozwanemu pod warunkiem, że korzysta z tych usług. Nie mniej jednak, analizując treść umowy pod kątem usług logistycznych należy zwrócić uwagę, że w umowie kwestia wynagrodzenia oderwana jest całkowicie od wartości usług świadczonych przez stronę pozwaną. Wynagrodzenie to ustalane jest jako procentowa wartość obrotu – czyli w sposób typowy dla ustalenia marży handlowej i zupełnie nieprzydatny dla kalkulacji składników kosztów umowy logistycznej. Ponadto, świadek W. M. zeznał, że pozwana nie wykonywała na rzecz powódki żadnych usług logistycznych. Towar był dostarczany przez powódkę do centralnego magazynu w W.. Biorąc zaś pod uwagę ilość i rodzaj dostarczanego przez powódkę towaru, to gdyby powódka mogła sama dostarczać towar do sklepów pozwanego koszt tej dostawy byłby znacznie niższy. A zatem, zupełne oderwanie wynagrodzenia za usługę od przedmiotu usługi w kontekście niniejszej sprawy potwierdza, iż rzeczywistym celem omawianego fragmentu umowy było zapewnienie stronie pozwanej dodatkowej opłaty za przyjęcie towaru do sprzedaży.

Ustalenia Sądu I instancji, iż powódka nie miała możliwości negocjacji zapisów umowy należy uznać za prawidłowe. Mimo, iż Sąd I instancji nie wskazał, że nie daje wiary zeznaniom świadka M. M. w zakresie w jakim twierdziła, że powódka mogła treść łączących strony umów ustalać dowolnie i że żadne opłaty nie były powodowi narzucane, to jednak Sąd ten stwierdził, że w tym zakresie uznaje za wiarygodne zeznania przesłuchanego w sprawie świadka W. M.. A ten świadek zeznał, że warunkiem nawiązania współpracy handlowej z pozwaną było podpisanie przez powódkę umów w kształcie zaproponowanym przez pozwaną. Umowy były już przygotowane do podpisu. Samo przygotowanie przez pozwanego druku umowy, szablonu wyłącza jakiegokolwiek negocjacje. Ta umowa nie powstała w wyniku negocjacji, jest szablonem, który stosowany jest w tego typu sprawach.

Mając na uwadze cały zebrany w sprawie materiał dowodowy należy zgodzić się ze stanowiskiem, że stronie powodowej treść warunków umowy była narzucona. W ogóle system dostaw do magazynu centralnego był narzucony przez pozwanego, a powódka mimo iż preferowała dostawy bezpośrednie do sklepów nie miała możliwości ich realizacji. Zeznania świadka W. M. wskazują, że dostawy bezpośrednie wiązałyby się z niższymi kosztami i większymi obrotami.

Tymczasem narzucony system utrudniał powódce dostęp do rynku, a sama usługa nie była świadczona w interesie powódki.

Należy dodać, że przedmiotowa umowa zawierała postanowienia o charakterze ramowym, a wysokość obowiązku zapłaty była ustalana według obrotów, niezależnie od rzeczywistych kosztów świadczonych usług. W tej sytuacji należy przywołać wyrok z 3 lutego 2012 roku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu I ACa 1363/11, w którym stwierdził co następuje: „Przyjmując, iż obie strony uzyskiwały zysk we wzajemnych relacjach handlowych, który zależał wprost proporcjonalnie od wysokości obrotów, nakładanie tylko na jedną ze stron stosunku zobowiązaniowego obowiązku dodatkowego premiowania strony przeciwnej, należy uznać za działanie utrudniające dostęp do rynku, poprzez nakładanie nieuzasadnionych w mechanizmie konkurencji opłat, co prowadzi do naruszenia interesu ekonomicznego dostawcy. Obciążanie zatem dostawców kosztami usługi tak ustalonymi jest zakazane w rozumieniu art.15 ust.1 pkt. 4 u.z.n.k.”

Mając na uwadze zebrany w sprawie materiał dowodowy oraz powyższe rozważania należy stwierdzić, że strona pozwana nie udowodniła ekwiwalentności świadczenia, za które pobierała wynagrodzenie. A zatem niezasadny jest zarzut pozwanego o naruszeniu przez Sąd I instancji artykułu 353¹kc oraz art.58§2kc. W konsekwencji Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art.385kpc